

Το κινηματικό κόμμα

* Κατά τον Χέρμπερτ Κίτσελτ

Σύμφωνα με τον Χέρμπερτ Κίτσελτ τα κινηματικά κόμματα είναι «συνασπισμοί πολιτικών ακτιβιστών που προέρχονται από κοινωνικά κινήματα και προσπαθούν να εφαρμόσουν τις οργανωτικές και στρατηγικές πρακτικές των κοινωνικών κινήματων στο πεδίο του κομματικού ανταγωνισμού. Αυτό συνεπάγεται μια σειρά πράγματα. Πρώτα απ' όλα, δεν επενδύουν ιδιαίτερα σε μια επίσημη οργανωτική κομματική δομή. Τα κινηματικά κόμματα ενδέχεται να μη διαθέτουν τυπικό ορισμό του ρόλου του μέλους. Οποιοσδήποτε μπορεί να προσέλθει στη συνέλευση ή δραστηριότητα του κόμματος θεωρείται «μέλος, με την έννοια του δικαιώ-

νται από εκπροσώπους που εκλέγονται για πολύ σύντομες και μη ανανεώσιμες θητείες σε αξιώματα πολιτικής αντιπροσώπευσης είτε εσωκομματικά είτε νομοθετικά. Τόσο ο χαρισματικός κληρονομικός τύπος όσο και η δημοκρατία της βάσης οδηγούν σε ένα πρόγραμμα συλλογικών προτιμήσεων ασταθές, ευμετάβλητο και ατελές. Δίνεται προσοχή σε ένα μικρό αριθμό διακυβευμάτων ενώ πολλά άλλα παραμελούνται. Η επιδίωξη αυτών των βασικών αντικειμενικών σκοπών μπορεί να είναι ασυνεπής και ασυνεχής. Τρίτον, με όρους εξωτερικής πολιτικής πρακτικής τα κινηματικά κόμματα επιχειρούν μια διπλή πορεία με τον συνδυασμό δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των πεδίων του επίσημου δημοκρατικού ανταγωνισμού και της εξωθεσμικής κινητοποίησης. Τη μια μέρα μπορεί οι νομοθέτες να αντιπαράθενται σχετικά με ένα νομοσχέδιο στις κοινοβουλευτικές επιτροπές, αλλά την επόμενη μέρα να συμμετέχουν σε συγκρουσιακές διαδηλώσεις ή σε μη βίαιες καταλήψεις κυβερνητικών κτηρίων.

Η μετάβαση από το κινηματικό κόμμα σε οποιαδήποτε άλλη μορφή κόμματος αφορά τότε επενδύσεις είτε σε οργανωτική δομή ή σε τρόπους συνάρθρωσης συμφερόντων. Το κατά πόσο, όμως, είναι έτοιμοι ή όχι οι ακτιβιστές να κάνουν αυτές τις επενδύσεις εξαρτάται από συγκεκριμένες συνθήκες. Επιπλέον, τι ακριβώς σημαίνει ότι οι πολιτικοί επενδύουν στην οργανωτική δομή και σε τρόπους συνάρθρωσης εξαρτάται από εξωγενείς παράγοντες όπως είναι η τεχνολογία (τρόποι επικοινωνίας, μεταφορές) και το ανθρώπινο κεφάλαιο (π.χ. μορφωτικό επίπεδο εκλογικού σώματος). Το συμβατικό μοντέλο του κόμματος μαζών που ενσαρκώνουν τα σοσιαλιστικά εργατικά κόμματα και ευρωπαϊκά χριστιανικά κόμματα από τον ύστερο 19^ο αιώνα ως το τελευταίο τρίτο του 20ού αιώνα αποτελεί, από αυτή τη σκοπιά, μια συγκεκριμένη έκφραση επένδυσης που ήταν συνδεδεμένη με μια εποχή αδύναμων ηλεκτρονικών ΜΜΕ κι ενός σχετικά ανεκπαιδευτού πληθυσμού σύμφωνα με τα μέτρα και σταθμά των αρχών του 21^{ου} αιώνα.»

Γιατί τα κοινωνικά κινήματα ορισμένες φορές δημιουργούν κινηματικά κόμματα; Σύμφωνα με τον Χ. Κίτσελτ έχουν διατυπωθεί τέσσερις θεωρίες. «Η εξέλιξη των πολιτικών μορφών μπορεί να είναι ζήτημα πολιτικής μάθησης μέσω δοκιμασίας και λάθους. Οι κοινωνικο-κινηματικοί ακτιβιστές μπορεί να συνειδητοποιήσουν ότι τα διακυβεύματά τους πράγματι συνεπάγονται μια γενική αναδιοργάνωση της κοινωνίας αντί για μεμονωμένα μέτρα πολιτικών μεταρρυθμίσεων. Καθώς διατυπώνουν και αναπτύσσουν ευρείας κλίμακας ιδεολογίες και προγράμματα, έρχονται σε σύγκρουση με τα κατεστημένα πολιτικά κόμματα και προγράμματα σε μια μεγάλη σειρά πολιτικών ζητημάτων. Σε αυτό το σημείο κινηματικοί εγχειρηματίες ενδέχεται να αποφασίσουν να

μουν στην ανταγωνιστική εκλογική αρένα με ένα νέο κόμμα.

Η μετάβαση από το κίνημα στο κινηματικό κόμμα μπορεί να είναι ειδική περίπτωση ενός παιγνίου με ατελή και ασύμμετρη ενημέρωση. Οι κινηματικοί εγχειρηματίες έχουν «ιδιωτική ενημέρωση» σχετικά με το μέγεθος του εκλογικού σώματος που θα τους υποστήριζε αν επρόκειτο να μουν στην αρένα του κομματικού ανταγωνισμού με τις πολιτικές εκκλήσεις του κινήματος (...)

Το κατά πόσο θα μουν οι κινηματικοί εγχειρηματίες στο εκλογικό πολιτικό παιχνίδι ή όχι εξαρτάται από την αλληλεπίδραση ανάμεσα στην ένταση και στα κύρια χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων μελών κατά τη διεκδίκηση του συμφέροντος του κινήματος και των ορίων για την ένταξη που δημιουργούνται από τους εκλογικούς νόμους και τα άλλα επίσημα ή ανεπίσημα κατώφλια που περιορίζουν την ανάπτυξη του νέου διεκδικητή (τα κομματικά οικονομικά, η πρόσβαση στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ κ.ά.). Ένας κινηματικός εγχειρηματίας θα μπει στην αρένα του κομματικού ανταγωνισμού με κάποια προσδοκία επιτυχίας μόνο αν τα εκλογικά εμπόδια είναι αρκετά χαμηλά έτσι ώστε το αναμενόμενο επίπεδο εκλογικής υποστήριξης προσφέρει μια λογική προσδοκία κατάκτησης ενός εκλογικού ποσοστού που να εντάσσει το νέο κόμμα στη νομοθετική αντιπροσωπία.

Η χωρική θεωρία του κομματικού ανταγωνισμού που αντλεί από την κοινωνική και πολιτική κινητοποίηση των συγκρούσεων συμφερόντων στην κοινωνία (cleavages-διαιρετικές τομές). Μόνο όπου για ένα σημαντικό πολιτικό συμφέρον το οποίο ενστερνίζεται ένα αριθμητικά σημαντικό εκλογικό σώμα γίνεται έντονα αισθητή η έλλειψη αντιπροσώπευσης του στο υφιστάμενο πολιτικό σύστημα, είναι πιθανή η κινητοποίηση των κινηματικών εγχειρηματιών για την είσοδό τους στην εκλογική αρένα.»

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι δεν είναι αδιαμεσολάβητη η σχέση ύπαρξης ενός κοινωνικού προβλήματος και της αντίστοιχης κομματικής-εκλογικής εκπροσώπησης του αντίστοιχου κοινωνικού σώματος που το βιώνει. Το εργατικό και το οικολογικό κίνημα πέρασαν από διάφορες φάσεις μέχρι να δημιουργηθεί η αντίστοιχη κοινωνική συνείδηση και να υπάρξει δυνατότητα συγκρότησης φορέα επιτυχούς πολιτικής και εκλογικής παρέμβασης με χειροπιαστά θετικά αποτελέσματα για τα τμήματα αυτά του πληθυσμού.

Απόδοση και επιμέλεια: tsakthan

Ο Χέρμπερτ Κίτσελτ είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Ντιουκ, της Βόρειας Καρολίνας, των ΗΠΑ. Η βασική θεωρητική συνεισφορά είναι η ανάδειξη της διαιρετικής τομής μεταξύ δεξιών αυταρχικών και αριστερών ελευθεριακών κομμάτων ως κύριας στον ύστερο καπιταλισμό. Είναι ο πρώτος ερευνητής που μελέτησε τα Οικολογικά και Πράσινα κόμματα σε συγκριτική προοπτική. Τα αποσπάσματα προέρχονται από το άρθρο «Movement Parties» στο βιβλίο των Richard S. Katz and William Crotty (επιμ.) Handbook of Party Politics. Λος Άντζελες και Λονδίνο: Sage, 2006.

ματος συμμετοχής (και ψήφου για δράση σε περίπτωση που κληθεί να το κάνει). Επίσης, τα κινηματικά κόμματα δεν διαθέτουν εκτεταμένη και εντατική τυπική οργανωτική κάλυψη. Δεν διαθέτουν σώματα επαγγελματικών στελεχών και υλική επικοινωνιακή υποδομή (γραφεία, αυτοκίνητα κ.λπ.), σύστημα συνάρθρωσης συμφερόντων μέσω καθιερωμένων οργάνων και αξιωματούχων εξουσιοδοτημένων για τη διατύπωση δεσμευτικών αποφάσεων και εντολών για λογαριασμό του κόμματος. Οι τρόποι, όμως, με τον οποίο τα κινηματικά κόμματα διαφέρουν από τον θεσμοποιημένο τύπο κομμάτων ποικίλουν πολύ. Στο ένα άκρο τα κινηματικά κόμματα μπορεί να καθοδηγούνται από ένα χαρισματικό ηγέτη με κληρονομικό «πολιτικό προσωπικό» και προσωπικό «ποίημα» επί των οποίων ασκεί έλεγχο άνευ όρων και αμφισβήτησης. Στο άλλο άκρο τα κινηματικά κόμματα προσπαθούν να πραγματοποιήσουν έναν από τα κάτω δημοκρατικό συμμετοχικό συντονισμό των ακτιβιστών. Εδώ όλες οι σημαντικές αποφάσεις λαμβάνονται σε συνελεύσεις ακτιβιστών κι εφαρμόζο-